

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 16 juni 1942 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § 2 mom. samt 7 och 31 §§ lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering, m. m., dels ock motioner i ämnet.

Genom en den 24 april 1942 dagtecknad proposition, nr 232, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att

dels, jämlikt § 87 regeringsformen, antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § 2 mom. samt 7 och 31 §§ lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering,

dels antaga propositionen vidfogade nedan intagna förslag till

1. lag angående ändrad lydelse av 5 § 2 mom. lagen den 18 juni 1937 (nr 382) om barnbidrag,

2. lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1942/43 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt

3. förordning om dyrtidstillägg under budgetåret 1942/43 å blindhetsersättningar,

dels medgiva, att det för nämnda budgetår anvisade förslagsanslaget till *Bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd m. m.* må tagas i anspråk till bestridande av kostnaderna under första halvåret 1943 i anledning av de föreslagna ändringarna i lagen om folkpensionering,

dels medgiva, att det för samma budgetår anvisade förslagsanslaget till *Barnbidrag* må tagas i anspråk till bestridande av kostnaderna under första halvåret 1943 i anledning av de föreslagna ändringarna i lagen om barnbidrag,

dels medgiva, att anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal i den avlöningsstat för pensionsstyrelsen, som av riksdagen godkänts att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43, må — där est det skulle visa sig erforderligt att taga densamma i anspråk för bestridande av kostnaderna för pensionsstyrelsens tekniska omräkning av tilläggspensionärernas pensioner (invalidunderstöd) — för samma budgetår överskridas med högst 25,000 kronor,

dels ock för budgetåret 1942/43 anvisa

till *Bidrag till dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd* ett förslagsanslag av kronor 47,700,000,
till *Dyrtidstillägg å barnbidrag* ett förslagsanslag av . . kronor 3,770,000,

till *Dyrtdistillägg å ersättning åt blinda* ett *förslagsanslag* av kronor 530,000, samt till *Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar* ett *förslagsanslag* av kronor 1,424,000.

I anledning av propositionen hava inom riksdagen väckts fem motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 248 av herr *Linderot* och nr 249 av herr *Löfvander m. fl.* samt motionerna i andra kammaren nr 352 av herr *Senander m. fl.*, nr 353 av herr *Hallagård m. fl.* och nr 354 av herr *Mattsson m. fl.*

I motionerna I: 248 och II: 352, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta höja de i propositionen föreslagna fixa dyrtdistilläggen från 35 kr. till 60 kr. och att i anledning därav föreskriva sådan ordning för utbetalningen, att ett procentuellt och ett fast tillägg utbetalas för respektive tredje och fjärde kvartalen 1942 samt ett procentuellt och ett fast tillägg för första och andra kvartalen 1943.

I motionerna I: 249 och II: 354, vilka äro likalydande, har föreslagits, att dyrtdistilläggen för varje enligt propositionen därtill berättigad folkpensionär under budgetåret 1942/43 måtte utgå med 140 kronor, att betalas i fyra utbetalningar å vardera 35 kronor.

Motionen II: 353 utmynnar i en hemställan, att riksdagen vid antagande av lag om dyrtdistillägg under budgetåret 1942/43 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag för sin del måtte besluta,

att den som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggspension eller invalidunderstöd, skall för budgetåret 1942/43 erhålla dyrtdistillägg därå med 35 kr. för varje kvartal,

att den som åtnjuter barnbidrag skall för budgetåret 1942/43 erhålla dyrtdistillägg därå för varje kvartal med följande belopp:

beträffande barnbidrag för ett barn 25 kr., för två barn 44 kr., för tre barn 62 kr. och 50 öre, samt för varje barn därutöver ytterligare 12 kr. och 50 öre,

samt att författningen i enlighet härmed måtte få följande lydelse:

F ö r s l a g

till

L a g

om dyrtdistillägg under budgetåret 1942/43 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggspension, eller invalidunderstöd, skall erhålla dyrtdistillägg därå under budgetåret 1942/43 med 35 kr. för varje kvartal. Den som åtnjuter barnbidrag skall erhålla dyrtdistillägg därå under budgetåret 1942/43 med följande belopp för varje kvartal:

beträffande barnbidrag för ett barn	25 kronor	
» » » två »	44 »	
» » » tre »	62 »	50 öre
» » » varje barn därutöver ytterligare..	12 »	50 »

Dyrtidstillägg utgår dock icke å pension, understöd eller bidrag, som icke uppgår till 12 kronor för år räknat. Dyrtidstillägg å barnbidrag utgår å det barnbidragsbelopp, som belöper å barnet, innan avdrag för inkomst jämlikt 6 § 2 mom. andra stycket lagen om barnbidrag verkställts.

Dyrtidstillägg utbetalas å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Tillägg, som förfaller till betalning tidigare än under ett kvartals sista månad, utgår med oförändrat belopp, även om tilläggspensionen, invalidunderstödet eller barnbidraget minskas eller upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden infaller. Dyrtidstillägg utgår icke, där tilläggspension, invalidunderstöd eller barnbidrag upphört att utgå, när dyrtidstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Till kostnaderna för i denna lag avsedda dyrtidstillägg bidraga kommuner och landsting med belopp, beträffande tilläggen under tredje och fjärde kvartalen 1942 motsvarande en sjättedel av deras andelar i kostnaderna för under år 1942 utanordnade tilläggspensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, samt i fråga om tilläggen under första och andra kvartalen 1943 motsvarande en femtedel av deras andelar i kostnaderna för under år 1943 utanordnade tilläggspensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Aterstående kostnad bestrides av staten.

3 §.

Bestämmelserna i lagarna om folkpensionering och om barnbidrag skola, där ej annat följer av 1 och 2 §§, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg som avses i denna lag; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen eller med avseende å fall, som beröra även postverket, åt pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen gemensamt att meddela de närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

Propositionen har, såvitt angår författningsförslagen, hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet samt i övrigt hänvisats till statsutskottet. Förutnämnda motioner hava hänskjutits till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet.

Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hava propositionen och motionerna hänskjutits till behandling i sammansatt stats- och andra lagutskott.

Det sammansatta utskottet har jämväl till behandling förehaft följande före propositionens avlämnande väckta samt till lagutskott remitterade och andra lagutskottet tilldelade motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 103 av herr *Linderot* samt motionerna i andra kammaren nr 44 av herr *Jonsson* i Skutskär, nr 78 av herr *Wallentheim m. fl.* samt nr 113 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Senander*.

I motionerna I: 103 och II: 113, vilka äro likalydande, har yrkats, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i lagen om folkpensionering, att den s. k. fria inkomstgränsen höjes över lag till 500 kronor per år.

I motionen II: 44 har hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 7 § i folkpensioneringslagen den 28 juni 1935, att det antagna förbehållet »utan samband med olycksfall i arbetet» icke måtte gälla för dem som enligt olycksfallslagen åtnjuta livränta och uppnått stadgad ålder enligt folkpensioneringslagen.

Motionen II: 78 utmynnar i en hemställan, att 7 § andra stycket folkpensioneringslagen erhåller följande lydelse:

Ärliga värdet av för eget behov avsedd bostad, varav ingen annan inkomst erhålles eller kan erhållas, skall uppskattas i ortsgrupp 1 till 60 kronor, i ortsgrupp 2 till 120 kronor och i ortsgrupp 3 till 180 kronor. Där i övrig inkomst — — — Konungen.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i propositionen framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

A. Vissa ändringar i lagarna om folkpensionering, barnbidrag och förskottering av underhållsbidrag till barn.

Inledning.

Socialvårdskommitténs framställning.

I samband med behandlingen under hösten 1941 av spørsmålet om ytterligare dyrtidstillägg för nämnda år å folkpensioner, invalidunderstöd, barnbidrag och blindhetsersättningar har socialvårdskommittén, med hänsyn till nödvändigheten att även under år 1942 bereda dem, som komma i åtnjutande av nyssnämnda förmåner, ekonomisk lättnad under rådande dyrtid, upptagit till övervägande vissa frågor rörande förbättringar av folkpensioneringslagen samt lagarna om barnbidrag och bidragsförskott annorledes än genom dyrtidstillägg, vilka förbättringar kunde anses påkallade av krisförhållandena eller eljest önskvärda. Kommittén har därvid ingående diskuterat möjligheten av förhöjning av pensionerna för ensamstående pensionärer, frågan huruvida åtgärder kunde vidtagas för att åstadkomma en mera vidsträckt användning av de kommunala pensionstillskotten samt spørsmålet, huruvida kommunala pensionstillskott och kommunala hyresbidrag med statsbidrag till folkpensionärer kunde införas. Det hade dock visat sig, att betydande organisatoriska svårigheter vore förenade med genomförande av förslag i sådant syfte. Även i fortsättningen syntes därför dyrtidstillägg böra anlitas för att bringa folkpensionärer m. fl. den nödvändiga hjälpen. Vissa olägenheter vore emellertid förenade med utvägen att giva procentuella dyr-

tidstillägg och enligt kommitténs mening vore det icke lämpligt att utan vidare fortsätta därmed. Vissa lagändringar borde vidtagas, som förminskade berörda olägenheter.

I anslutning till vad sålunda anförts har kommittén funnit sig böra föreslå följande författningsändringar, nämligen *dels* ändring av den s. k. $\frac{7}{10}$ -regeln, *dels* förhöjning av den avdragsfria inkomsten och *dels* ändring av bestämmelserna om beräkning av inkomst av fastighet och kapital. Vidare har kommittén förutsatt, att nu gällande regler för uppskattning av naturaförmåner, vilka fastställts av Kungl. Maj:t genom brev till pensionsstyrelsen den 30 juni 1937, skulle ersättas med nya regler i samband med ikraftträdandet av de föreslagna författningsändringarna.

Kommittén har framhållit, att dess nu framlagda förslag endast avsåge att mildra vissa under nuvarande förhållanden särskilt starkt framträdande olägenheter hos den gällande lagstiftningen utan att ändringar av principiell natur därigenom vidtoges i densamma. Kommitténs förslag vore därför närmast att betrakta såsom ett provisorium i avbidan på det mera omfattande förslag, vilket kommittén komme att framlägga i sinom tid.

Socialvårdskommitténs förslag och motivering till desamma hava sammanfattats i en den 16 september 1941 dagtecknad, till chefen för socialdepartementet avlåten skrivelse. Denna skrivelse med tillhörande bilagor finnes såsom bilaga fogad vid propositionen.

Detaljbehandling av socialvårdskommitténs förslag.

I. Lagen om folkpensionering.

A. Ändring av den s. k. $\frac{7}{10}$ -regeln m. m.

Gällande bestämmelser.

I 6 § 1 mom. *lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering* stadgas, att på grund av erlagda avgifter årligen skall utgå grundpension med dels ett fast belopp om 70 kronor och dels ett efter vars och ens erlagda pensionsavgifter växlande belopp, utgörande en tiondel av avgifterna. Hava ej sju avgifter påförts den pensionsberättigade eller hava ej alla påförda avgifter erlagts av honom, minskas det fasta beloppet i viss ordning. Enligt 6 § 2 mom. utgår jämte grundpension tilläggspension med följande belopp, nämligen 250 kronor i ortsgrupp I, 350 kronor i ortsgrupp II samt 450 kronor i ortsgrupp III, med avdrag av $\frac{7}{10}$ av den pensionsberättigades årsinkomst i vad densamma överstiger 100 kronor.

Jämlikt övergångsbestämmelserna till lagen (40 §) skall den, som fått pension enligt äldre lag, efter utgången av år 1936 anses hava fått folkpension sig tillerkänd. Avgiftspensionens belopp för honom är alltså bestämd enligt äldre regler men — med hänsyn till att grundpension icke utgår — är högsta tilläggspension 300 kronor i ortsgrupp I, 400 kronor i ortsgrupp II och 500 kronor i ortsgrupp III. Från det sålunda förhöjda maximibeloppet göres avdrag för inkomst enligt samma regler som för andra pensionstagare.

Från förarbetena till gällande lag må erinras, att enligt 1928 års pensionsförsäkringskommittés förslag avdrag skulle ske med hälften av inkomsten, i den mån den översteg 100 kronor; enligt 1913 års pensionsförsäkringslag skulle avdragas $\frac{9}{10}$ av inkomst, överstigande 50 kronor. I propositionen nr 217 till 1935 års riksdag med förslag till lag om folkpensionering m. m. föreslogs det avdragsfria beloppet till 100 kronor samt avdrag med $\frac{5}{10}$ av överskjutande belopp för ensamstående pensionärer samt med $\frac{3}{4}$ för pensionstagare, som hade gemensamt hushåll med annan pensionstagare. Riksdagen antog emellertid, av kostnadsskäl, den i gällande lag intagna regeln.

Socialvårdskommitténs framställning.

Kommittén föreslår en nedsättning av avdraget från $\frac{7}{10}$ till $\frac{5}{10}$. Motivering här till samt uttalande om resultatet därav återfinnas å sid. 45—46 och 47—48 i den vid propositionen fogade bilagan. Ändringen bör enligt kommitténs mening gälla även beträffande dem, som vid de ändrade bestämmelsernas ikraftträdande redan äro i åtnjutande av tilläggspension eller invalidunderstöd.

Beträffande pensionernas storlek vid olika alternativ må hänvisas till den uppställning, vilken såsom bilaga A är fogad till socialvårdskommitténs framställning (sid. 53 i bilagan).

Till förtydligande av innebörden i vad kommittén anfört rörande konsekvenserna av nuvarande avdragsregel har i propositionen återgivits följande uträkningar (i uträkningsexemplen har förutsatts, att grundpension utgår med 70 kronor samt att folkpensionären tillhör ortsgrupp III):

I. Dyrtdstillägg $33\frac{1}{3}$ o/o (4 månadsutbetalningar).

Egen inkomst.....	100:—	200:—	300:—
Folkpensionären erhåller:			
grundpension	70:—	70:—	70:—
tilläggspension.....	450:—	380:—	310:—
dyrtidstillägg.....	å 520:— 173:33	å 450:— 150:—	å 380:— 126:67
egen inkomst	100:—	200:—	300:—
	<u>793:33</u>	<u>800:—</u>	<u>806:67</u>

Av inkomstökningen (utöver 100 kr.) blir 6:67 kr. per 100 kr. faktisk behållning.

II. Dyrtdstillägg $41\frac{2}{3}$ o/o (5 månadsutbetalningar).

Egen inkomst.....	100:—	200:—	300:—
Folkpensionären erhåller:			
grundpension	70:—	70:—	70:—
tilläggspension.....	450:—	380:—	310:—
dyrtidstillägg	å 520:— 216:67	å 450:— 187:50	å 380:— 158:33
egen inkomst	100:—	200:—	300:—
	<u>836:67</u>	<u>837:50</u>	<u>838:33</u>

Av inkomstökning (utöver 100 kr.) blir —:83 kr. per 100 kr. faktisk behållning.

III. Dyrtdstillägg 50 % (6 månadsutbetalningar).

Egen inkomst	100:—	200:—	300:—
Folkpensionären erhåller:			
grundpension	70:—	70:—	70:—
tilläggs pension	450:—	380:—	310:—
dyrtdstillägg	å 520:— 260:—	å 450:— 225:—	å 380:— 190:—
egen inkomst	100:—	200:—	300:—
	880:—	875:—	870:—

Inkomstökning (utöver 100 kr.) minskar nettobehållningen med 5 kr. per 100 kr.

Om den föreslagna ändringen av $\frac{7}{10}$ -regeln ävensom övriga av socialvårdskommittén föreslagna, i det följande omnämnda lagändringar genomfördes, vilka ändringar enligt kommitténs åsikt till stor del motiverades med penningvärdets fall, syntes — fortsätter kommittén — konsekvensen fordra, att reglerna för uppskattning av naturaförmåner även anpassades efter det förändrade penningvärdet. De nu gällande reglerna, vilka återfunnes i Kungl. Maj:ts brev till pensionsstyrelsen den 30 juni 1937 (svensk författningssamling nr 869), borde därför i samband med lagstiftningens ikraftträdande ersättas med nya regler.

I anledning av de i motionerna II: 44 och II: 78 framställda yrkandena må i detta sammanhang följande redogörelse här intagas.

7 § första stycket *lagen om folkpensionering* är av följande lydelse:

Årsinkomst, som i 6 § avses, utgör med nedan nämnda avvikelser all den inkomst, som någon skäligen kan antagas komma att tillsvidare årligen åtnjuta. Såsom inkomst räknas icke folkpension och ej understöd, som någon på grund av skyldskap eller svågerlag må vara föranledd att utgiva, i den mån det icke överstiger en med hänsyn till understödstagarens behov skäligen försörjning. Pension eller understöd, som utgår på grund av gåva, testamente eller försäkring, vilken icke är i lag föreskriven, eller ock, utan samband med olycksfall i arbetet, på grund av egen eller anhörigs förutvarande arbetsanställning, räknas ej heller såsom inkomst, i den mån beloppet sammanlagt icke överstiger

i ortsgrupp 1	300 kronor,
» » 2	350 » ,
» » 3	400 » .

Enligt *lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring* skulle pension, som utginge på grund av frivillig försäkring hos pensionsstyrelsen, intill ett belopp av 300 kronor om året vara undantagen från inkomstuppskattningen vid bedömandet av rätt till pensionstillägg. Understöd från Vadstena krigsmanhuskassa m. fl. likartade inrättningar skulle helt lämnas ur räkningen vid inkomstuppskattningen.

1928 års *pensionsförsäkringskommitté* föreslog, att dylikt privilegierande av vissa inkomstslag skulle äga rum i ökad omfattning, nämligen så att pension eller understöd utgående på grund av 1) förutvarande arbetsanställning, 2) gåva eller testamente, eller 3) försäkring, som icke är i lag föreskriven,

skulle intill ett sammanlagt belopp av 300, 350 eller 400 kronor, allt efter ortsgrupp, undantagas från inkomstst uppskattningen.

Till motivering av sitt förslag anförde kommittén bl. a. följande:

Med särskild styrka har den kritik, som riktats mot de för närvarande stadgade reglerna om avdrag för inkomst, vänt sig mot att pensioner eller understöd, som utgå på grund av förutvarande arbetsanställning, s. k. arbetsgivarpensioner, tagas i betraktande som inkomst, då det gäller att bestämma pensionstillägg. Det anmärkes, att ett sådant förfaringssätt är oskäligt, då det låter arbetsgivarnas bidrag till uttjänta arbetares försörjning i större eller mindre grad tjäna till att minska det allmännas utgifter för pensions-tillägg, samt att det är ägnat att motverka strävandena att anordna pensionering av arbetare genom arbetsgivares försorg eller genom samarbete mellan arbetsgivare och arbetare. Genom kommitténs förslag komma mellertid arbetsgivarpensioner, i vad de understiga 300 à 400 kronor att helt lämnas ur räkningen, då det gäller att bestämma pensionstillägg. Denna regel gäller pension eller understöd på grund av egen eller anhörigs förutvarande arbetsanställning och omfattar således även pension till anställdas efterlevande. För att undantaget icke måtte sträckas längre än det förda resonemanget leder och komma att omfatta även livränta som enligt lag eller allmänna skadeståndsregler utgår efter olycksfall, har ett förbehåll för pension eller understöd i samband med olycksfall i arbetet infogats i den föreslagna bestämmelsen.

I proposition nr 217 till 1935 års riksdag med förslag till lag om folkpensionering m. m. följdes kommittéförslaget i denna punkt. I nämnda proposition anförde föredragande departementschefen, statsrådet Möller, bl. a.:

I fråga om arbetsgivarpensioner är det allmänt omvittnat, att de nuvarande bestämmelserna om avdrag för inkomst visat sig mycket besvärande. Den omständigheten, att pensioner som en arbetsgivare tillförsäkrar sina anställda föranleda avdrag å dessas pensionstillägg, orsakar icke allenast missnöje utan motverkar även arbetsgivarnas benägenhet att ordna sina anställdas pensionsfråga. I stor utsträckning torde nämligen arbetsgivarna vara ovilliga att lämna bidrag till de anställdas pensionering, om bidraget har till följd att därmed det allmännas bidrag till de anställdas försörjning på ålderdomen eller vid invaliditet minskas eller uteblir. Erfarenheten har visat, att nuvarande ordning förhindrar tillkomsten av pensionsanordningar som eljest skulle ha kommit till stånd. Detta resonemang leder i och för sig icke längre än till att en särställning synes motiverad för pensionsbelopp, som äro tillkomna genom arbetsgivares åtgörande. Då det emellertid i praktiken mycket ofta torde vara ogörligt att särskilja vissa pensionsbelopp, som skulle vara att tillskriva arbetsgivarnas åtgöranden, från andra, som de anställda själva åstadkommit, torde den undantagsställning, som på grund av det anförda må finnas böra tillkomma s. k. arbetsgivarpensioner, böra medgivas åt alla pensioner, som grunda sig å förutvarande arbetsanställning. — — —

I själva verket är den starkaste grunden för förslaget att privilegiera arbetsgivarpensioner och benefika understöd just förhoppningen att därmed kunna stimulera till anordnande i större omfattning än hittills av pensionsinrättningar och understöds-kassor av skilda slag.

Detta motiv för privilegierande av arbetsgivarpensioner och benefika understöd synes mig tungt vägande. Det kan icke anses rimligt, att folkpensioneringen anordnas så, att den motverkar pensionering genom enskilt initiativ. Inför angelägenheten av en ändring därutinnan synas de betänklighe-

ter, vilka kunna resas mot de ifrågavarande inkomstarternas privilegierande, främst med hänsyn till den därmed införda olikheten i behandlingen av skilda pensionstagare, icke böra tillmätas avgörande betydelse.

Särskilda utskottet, som behandlade propositionen, föreslog, att inkomst av privilegierat slag intill ett belopp av 300 kronor skulle vara undantagen från inkomstuppskattningen.

Riksdagen anslöt sig till utskottets förslag.

Genom lag den 23 april, 1937, varigenom dyrortsgradering av folkpensionerna infördes, erhöll 7 § i 1935 års folkpensioneringslag sin gällande lydelse.

Enligt 7 § andra stycket *lagen om folkpensionering* skall, där inkomst helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, uppskattningen verkställas efter regler, som fastställas av Konungen. Såsom förut berörts har Kungl. Maj:t i brev den 30 juni 1937 till pensionsstyrelsen fastställt vissa huvudregler att tillämpas vid uppskattning av naturaförmåner. Enligt dessa regler får årliga värdet av bostad ej uppskattas till lägre belopp än 60 kr. för person, som är berättigad till tilläggspension med belopp gällande för ortsgroup 1, 120 kr. för person berättigad till tilläggspension med belopp gällande för ortsgroup 2 samt 180 kr. för person berättigad till tilläggspension med belopp gällande för ortsgroup 3.

7 § andra stycket i 1913 års *lag om allmän pensionsförsäkring* var av följande lydelse.

Där inkomst, som i 6 § andra stycket avses, helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, skall vid uppskattning av dessa förmånens årliga värde iakttagas, att, där naturaförmånerna räcka till full, om än torftig försörjning, deras årliga värde ej må uppskattas till lägre belopp än 425 kronor för man och 400 kronor för kvinna, och att, där naturaförmånerna ej räcka till full försörjning, deras årliga värde uppskattas till motsvarande lägre belopp, ävensom att årliga värdet av bostad ej må uppskattas till lägre belopp än 60 kronor. Där uppskattningen ej kan ske med ledning av dessa bestämmelser, verkställs densamma efter de i orten gällande priser eller efter andra grunder, som finnas tillämpliga.

I *propositionen nr 217/1935* föreslog Kungl. Maj:t den i 7 § andra stycket i nu gällande lag intagna bestämmelser.

Särskilda utskottet förklarade sig i likhet med Kungl. Maj:t anse, att med den sålunda föreslagna ordningen för värdering av naturaförmåner det icke längre vore behöfligt att i lagtexten upptaga särskilda bestämmelser angående värdet av bostadsförmån. Utskottet förutsatte därvid, att den nu i lagen fastslagna principen om visst lägsta värde för dylik förmån — vilket syntes böra bibehållas vid dåvarande 60 kronor — komme att upprätthållas ävensom att vid tillämpningen liksom ditills skäligen hänsyn komme att tagas till bostadsförmånens värde.

B. Höjning av den avdragsfria inkomsten.

Gällande bestämmelser.

Enligt 6 § 2 mom. lagen om folkpensionering uppgår den årsinkomst, som pensionsberättigad äger åtnjuta utan att avdrag å tilläggspension göres, till 100 kronor.

Socialvårdskommitténs framställning.

Kommittén föreslår en höjning av den avdragsfria inkomsten, såvitt angår inkomst av arbete, till 200 kronor. Vad kommittén anfört till stöd för detta förslag ävensom rörande verkningarna därav återfinnes å sid. 46—48 i den vid propositionen fogade bilagan. Ändringen bör enligt kommitténs mening gälla även beträffande dem, som vid de ändrade bestämmelsernas ikraftträdande redan äro i åtnjutande av tilläggspension eller invalidunderstöd. Beträffande pensionernas storlek vid olika alternativ må hänvisas till den såsom bilaga A vid socialvårdskommitténs framställning fogade uppställningen (sid. 53 i bilagan).

C. Ändrad beräkning av avkastningen å förmögenhet.

Gällande bestämmelser.

Enligt 7 § tredje stycket folkpensioneringslagen skall vid uppskattningen av fastighets eller kapitals avkastning denna höjas med 2 procent av det belopp, varmed sammanlagda behållna värdet av fastighet och kapital må överstiga 5,000 kronor, och med ytterligare 3 procent av det belopp, varmed samma värde må överstiga 10,000 kronor.

Socialvårdskommitténs framställning.

Kommittén upplyser, att, om de i det föregående omnämnda, av socialvårdskommittén föreslagna lagändringarna genomfördes och nuvarande höjningsregel beträffande inkomst av fastighet och kapital bibehölles, de förmögenhetsbelopp, som uteslöte rätt till tilläggspension, skulle höjas i ortsgrupp I från omkring 10,700 till 13,750 kronor och i ortsgrupp III från omkring 14,300 till 18,750 kronor. Då kommittén icke ville tillstyrka höjning av den fria inkomst, som härflöte från förmögenhet, borde höjningsregeln göras strängare. Man kunde därvid tänka sig en höjning med t. ex. 5 procent å belopp överstigande 5,000 kronor och ytterligare 2 procent å belopp överstigande 10,000 kronor eller eventuellt en fördubbling av de procentsatser med vilka höjning nu skulle ske. Kommitténs uttalanden återfinnas å sid. 48—49 i bilagan till propositionen.

D. Sättet för de föreslagna reformernas genomförande.

Socialvårdskommittén föreslår, att genom ändringar av folkpensioneringslagen skapade pensionsförbättringar skola tillgodogöras de nuvarande tilläggpensionärerna utan ansökningsförfarande och enbart genom en teknisk omräkning av de till dem utgående pensionerna (invalidunderstöden). Kommitténs motivering återfinnes å sid. 49—50 i bilagan till propositionen.

II. Lagen om barnbidrag.

Gällande bestämmelser.

Enligt 4 § 1 mom. lagen den 18 juni 1937 (nr 382) om barnbidrag utgår barnbidrag för barn, vars föräldrar eller, då barnet adopterats, vars adoptant eller adoptivföräldrar avlidit. Har någon adopterat sin makes barn, utgår barnbidrag enligt detta moment dock först då båda makarna avlidit. Barnbidrag utgår vidare, enligt 4 § 2 mom., för barn, vars fader avlidit, samt för adoptivbarn till makar och hustruns före eller under äktenskapet antagna adoptivbarn, då mannen avlidit, för barn och adoptivbarn till makar, då mannen är arbetsoförmögen, för arbetsoförmögen änklings barn och adoptivbarn i äktenskapet med den avlidna hustrun samt för arbetsoförmögen fränskild makes barn och adoptivbarn i det upplösta äktenskapet, då denne har vårdnaden om barnet. Barnbidrag utgår även i vissa andra fall enligt detta moment till barn till arbetsoförmögen person.

Beträffande storleken av barnbidrag stadgas, såvitt angår barnbidrag enligt 4 § 1 mom., i första momentet av 5 § samt i fråga om barnbidrag enligt 4 § 2 mom. i andra momentet av 5 §. I sistnämnda fall föreskrives vidare, att, om moderns eller den arbetsoförmögnes årsinkomst överstiger 600 kronor i ortsgrupp 1, 800 kronor i ortsgrupp 2 och 1,000 kronor i ortsgrupp 3, eller om den arbetsoförmögne, därest han är gift, tillsammans med sin hustru har en årsinkomst överstigande 900 kronor i ortsgrupp 1, 1,125 kronor i ortsgrupp 2 och 1,350 kronor i ortsgrupp 3, barnbidraget skall minskas med sju tiondelar av årsinkomsten, i vad den överstiger sagda belopp.

Socialvårdskommitténs framställning.

Kommittén anför, att, då lagarna om folkpensionering och barnbidrag i fråga om förmånernas utformning företedde stora likheter, det vore tydligt, att ändringar i den ena lagen som en konsekvens medförde behov av ändringar i den andra. Den s. k. $\frac{7}{10}$ -regeln vore gemensam för båda lagarna. Då samma skäl i stort sett kunde åberopas för ändring av denna regel i fråga om barnbidragens beräkning som i fråga om folkpensionernas torde ändring av folkpensioneringslagen i detta avseende böra medföra jämkning även av barnbidragslagens motsvarande bestämmelser.

Kommittén framhåller (sid. 51—52 i bilagan) vidare, bland annat, att de i 5 § 2 mom. angivna beloppen syntes även under mera normala ekonomiska förhållanden vara väl snävt tillmätta. Redan av detta skäl torde en förhöjning vara motiverad. De ökade arbetslönerna och levnadskostnaderna utgjorde ett ytterligare skäl för att en revision av lagen nu komme till stånd. Särskilt gällde detta beträffande beräkning av inkomst för barnbidrag till änkors barn. Det torde emellertid av praktiska skäl vara olämpligt att införa olika inkomstgränser för olika kategorier av försörjare. Vid övervägande av de olika skäl som kunde anföras för en större eller mindre förhöjning har kommittén stannat för att föreslå, att den avdragsfria inkomsten skulle förhöjas med omkring 25 % eller till respektive 750, 1,000 och 1,250 kronor för ensamstående försörjare samt den avdragsfria inkomsten för gift försörjare bestämmas till nyss nämnda belopp förhöjda med 20 % av beloppet för ensamstående eller till respektive 900, 1,200 och 1,500 kronor.

Om den nuvarande $\frac{7}{10}$ -regeln mildrades liksom för tilläggs pensionärerna till $\frac{6}{10}$ -regel, kunde denna ändring tillsammans med förhöjningen av den avdragsfria inkomsten, vilket jämväl föresloges av kommittén, komma att medföra, att barnbidrag komme att utgå till försörjare med jämförelsevis stora inkomster. Då lagändringen avsåg att förbättra försörjningsmöjligheten för de ekonomiskt svagaste änkorna och invaliderna, syntes inga avgörande invändningar kunna göras mot att avdragsregeln skärptes för dem, som hade en relativt hög inkomst. Av dessa skäl föreslog kommittén införande av följande avdragsregel. Överstege moderns eller den arbetsoförmögnes årsinkomst 750 kronor i ortsgrupp I, 1,000 kronor i ortsgrupp II och 1,250 kronor i ortsgrupp III eller hade den arbetsoförmögne, därest han vore gift, tillsammans med sin hustru en årsinkomst överstigande 900 kronor i ortsgrupp I, 1,200 kronor i ortsgrupp II och 1,500 kronor i ortsgrupp III, skulle barnbidraget minskas med följande tiondelar av årsinkomsten, i vad den överstege sagda belopp, nämligen med fem tiondelar av överskjutande beloppet i den mån det icke överstege 400 kronor, med sex tiondelar i den mån beloppet överstege 400 men icke 800 kronor och med sju tiondelar i den mån det överstege 800 kronor.

B. Dyrtdstillägg under budgetåret 1942/43 å folkpensioner m. m.

Dyrtdstillägg under år 1941.

Under år 1941 har till den som åtnjutit folkpension, däri ingick tilläggs-pension, eller invalidunderstöd, barnbidrag eller blindhetsersättning utgått dyrtdstillägg. Till en början bestämdes, att dyrtdstilläggen skulle uppgå till en sjättedel — eller $16\frac{2}{3}$ procent — av pensionens, understödets, bidragets eller ersättningens belopp för året (lag den 7 februari 1941, nr 57,

och förordning den 7 mars 1941, nr 104). Sedermera beslöts ytterligare dyrtidstillägg med $8\frac{1}{3}$ procent (lag den 14 november 1941, nr 839, och förordning samma dag, nr 841). Sammanlagda dyrtidstillägget under år 1941 utgjorde alltså 25 procent. Utbetalning av dyrtidstillägg ägde rum genom tre månadsutbetalningar, envar utgörande en tolfedel eller $8\frac{1}{3}$ procent av vederbörande förmåns årsbelopp. De ägde rum i februari (vissa utbetalningar dock först i maj), november och december månader.

Särskilda bestämmelser angående tillämpningen av förutnämnda lagar och förordningar om dyrtidstillägg lämnades i kungörelser den 7 februari 1941, nr 58, den 7 mars 1941, nr 105, samt den 14 november 1941, nr 840 och 842.

Storleken av dyrtidstilläggen fastställdes under 1941 med hänsyn till den stegring, som socialstyrelsens levnadskostnadsindex undergått efter stormaktskrigets utbrott hösten 1939. Levnadskostnadsstalet var — i jämförelse med 1935 års genomsnittliga levnadskostnadsnivå — den 1 juli 1939 108. Den 1 oktober 1940 hade det stigit till 126, d. v. s. med $16\frac{2}{3}$ procent, och med hänsyn därtill bestämdes i början av år 1941 dyrtidstillägget till två månadsutbetalningar, d. v. s. just $16\frac{2}{3}$ procent. Då ståndpunkt under hösten 1941 skulle tagas till storleken av förhöjt dyrtidstillägg, hade levnadskostnadsindex — per den 1 juli 1941 — stigit till 140, d. v. s. med 29.6 procent. Med hänsyn till att utbetalning av tillägg å folkpensioner och invalidunderstöd i annan ordning än med helt månadsbelopp skulle stöta på stora svårigheter bestämdes, att en ytterligare månadsutbetalning och alltså sammanlagt under året tre månadsutbetalningar, d. v. s. 25 procent av årsbeloppet, skulle göras.

Dyrtidstillägg under första halvåret 1942.

I en den 30 januari 1942 dagtecknad proposition, nr 60, har föreslagits, bland annat, att riksdagen måtte antaga vid propositionen fogade förslag till lag om dyrtidstillägg under första halvåret 1942 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag ävensom förordning om dyrtidstillägg under första halvåret 1942 å blindhetsersättningar.

Sedan riksdagen bifallit propositionen, hava författningar i ämnet utfärdats den 13 mars 1942, vilka i huvudsak innebära, att dyrtidstillägg skall under första halvåret 1942 utgå med belopp, motsvarande två månadsutbetalningar av vederbörande förmån, samt utbetalas i mars och juni månader.

C. Förenkling av utbetalandet av folkpensioner m. m.

I skrivelse den 17 mars 1942 har *pensionsstyrelsen* framställt vissa förslag rörande förenkling av sättet för utbetalandet av folkpensioner och invalidunderstöd. Förslagen föranleda, därest de skola genomföras, ändringar i kungörelsen den 18 december 1936 (nr 615) angående sättet och tiden för utbetalning av pensioner och understöd jämlikt lagen den 28 juni 1935 (nr 434)

om folkpensionering och förordningen samma dag (nr 435) om invalidunderstöd. Spörsmålet rörande ifrågavarande förslag har jag för avsikt att upptaga till behandling i annat sammanhang.

Pensionsstyrelsen har emellertid i sin skrivelse vidare anfört, att ytterligare förenkling skulle kunna ske såväl beträffande utbetalandet av folkpensioner (invalidunderstöd) som i fråga om tillverkningen av vid utbetalningarna använda kvittenshäften genom ändring av gällande bestämmelser om pensionsbeloppens avrundning. Pensionsstyrelsen har härom anfört:

Enligt 31 § tredje stycket folkpensioneringslagen avrundas pensionernas årsbelopp uppåt till närmaste med 1 krona 20 öre delbara årsbelopp. Eftersom tilläggs pensionerna helt täckas av allmänna medel, borde man kunna avrunda folkpensionen, då tilläggs pension utgår, icke endast uppåt utan även nedåt till närmaste med 6 kronor delbara årsbelopp, innebärande en höjning eller sänkning av pensionen med högst 3 kronor. En sådan ändring som den föreslagna skulle innebära en besparing av i medeltal 60 öre per nytillkommen folkpensionstagare med tilläggs pension.

Vad beträffar pensionstagare med enbart grundpension borde man, förutsatt att nya dylika pensioner icke utbetalades oftare än kvartalsvis, kunna genomgående höja pensionen, då så erfordrades för att utbetalningen skulle kunna ske kvartalsvis jämnt i femtiotal ören, vilket skulle kräva en höjning av pensionen med högst 2 kronor. En dylik ändring skulle medföra en ökning av kostnaden för pensionernas avrundning från i medeltal 60 öre till 1 krona per nytillkommen folkpensionstagare med enbart grundpension.

För genomförande av detta förslag erfordrades ändring av 31 § tredje stycket folkpensioneringslagen. En sådan ändring skulle möjligen böra föranleda en reservation i 6 § i fråga om tilläggs pensions belopp.

Pensionsstyrelsen har slutligen ytterligare föreslagit, att i de fall, då den automatiska omräkning, som skulle äga rum efter en lagändring, utvisade en mindre ökning av den gamla pensionen än exempelvis sex kronor, ändring av den gamla pensionen icke skulle vidtagas.

Departementschefens yttrande.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har i ärendet anfört bl. a. följande:

»Vad först angår *lagändringar rörande folkpensioner och invalidunderstöd* har socialvårdskommittén, såsom förut nämnts, ansett en förutsättning för ett fortsatt anlåtande av systemet med procentuella dyrtidstillägg vara, att ändring gjordes i den nu gällande regeln för bestämmande av tilläggs pension, enligt vilken från det för vederbörande ortsgrupp fastställda beloppet avdrag göres med sju tiondelar av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den överstiger 100 kronor. I samband med detta förslag har socialvårdskommittén därjämte hemställt, att ändringar måtte vidtagas, innefattande höjning av det avdragsfria beloppet samt skärpning av bestämmelserna om uppskattning av inkomst av förmögenhet. Kommittén har betonat, att dessa förslag vore att betrakta som ett provisorium i avvaktan på mera omfattande för-

slag, som vore föremål för kommitténs överbägande. De nu ifrågavarande förslagen kunde emellertid enligt kommitténs mening icke anses föregripa de förslag, som väntades.

I åtskilliga yttranden tillstyrkas socialvårdskommitténs förslag. Från några håll har emellertid det uttalandet gjorts, att detaljändringar icke nu borde vidtagas isolerade, då det skulle vara till avsevärd fördel att i ett sammanhang få taga ställning till samtliga de reformer rörande pensionsförsäkringen, som kunde komma att ifrågasättas. Pensionsstyrelsen har därjämte betonat, att genom de av socialvårdskommittén nu framlagda förslagen någon förbättrad ekonomisk ställning icke gäves de tilläggs pensionärer — vilkas antal uppginge till över 300,000 — som hade inga eller mycket små egna inkomster.

För egen del kan jag visserligen vitsorda, att det ur flera synpunkter skulle vara till fördel att behandla samtliga reformförslag beträffande folkpensioneringen på en gång för att på lämpligt sätt kunna väga olika förslag mot varandra. Då emellertid kommitténs förslag, på sätt i det följande närmare kommer att angivas, synas mig i och för sig starkt motiverade, samt dessa åtgärder icke äro sådana, att de föregripa den mera omfattande reform av folkpensioneringen, som i sinom tid torde bliva aktuell, finner jag mig nu böra föreslå de åtgärder, om vilka nyss talats. Dessa åtgärder komma visserligen att draga icke obetydliga kostnader såväl för staten som för kommunerna. Härvid må emellertid erinras därom, att den nu gällande folkpensioneringen — med bortseende från dyrtidstillägg — icke dragit de kostnader, med vilka man tidigare räknat.

— — — — —
Vad först beträffar ändring av avdragsregeln vid egen inkomst över det avdragsfria beloppet är avdragsfaktorn $\frac{7}{10}$, på sätt jag redan vid tillkomsten av gällande lag framhöll, enligt min mening alltför hög. Med fog har beträffande densamma anförts, att den minskar folkpensionärernas intresse att söka sig eget arbete. Jag biträder därför socialvårdskommitténs i praktiskt taget alla remissyttranden tillstyrkta förslag rörande sänkning av nämnda faktor till $\frac{6}{10}$.

I fråga om förslaget till höjning av den avdragsfria inkomsten, som för närvarande är bestämd till 100 kronor, talar, på sätt socialvårdskommittén framhållit, för en relativt stark höjning att folkpensionärerna därigenom skulle stimuleras att åtaga sig arbete. Å andra sidan hava flera skäl anförts för att försiktighet vid en eventuell höjning bör iakttagas. En framtida revision får icke föregripas; det måste vidare tillses, att icke de folkpensionärer, som äga viss arbetsförmåga, komma i ett bättre läge än fullt arbetsföra personer inom samma befolkningsgrupp och hänsyn måste tagas till kostnaderna. För egen del finner jag mig kunna biträda socialvårdskommitténs förslag om höjning till 200 kronor. Mot en sådan höjning har i främsta rummet inväntats, att tilläggs pensioneringen komme att utsträckas till inkomstgrupper, inom vilka verkligt behov av tilläggs pension i re-

gel icke kunde antagas föreligga. Inkomstgränserna för rätt till tilläggspension skulle nämligen, enligt folkpensioneringslagens huvudbestämmelser, i de tre ortsgrupperna bliva respektive 700, 900 och 1,100 kronor för ensam person och dubbla dessa belopp för äkta makar. Häremot må emellertid erinras därom, att, enligt vad av socialvårdskommittén verkställda undersökningar utvisat, de nuvarande pensionsbeloppen måste anses vara alltför låga. I avsevärd utsträckning hava de — även i fråga om vissa pensionstagare med egna inkomster — måst kompletteras genom understöd från fattigvården eller genom kommunala pensionstillskott. Till jämförelse må vidare nämnas, att, enligt vad jag inhämtat, fattigvårdsunderstöd i Stockholm — tillhörande ortsgrupp 3 — kunna beräknas i genomsnitt utgå med 1,200 å 1,300 kronor till ensam person samt 2,000 å 2,100 kronor till äkta makar. Det principiella spørsmålet om förhållandet mellan ensamstående och äkta makars pensioner synes mig icke böra upptagas till avgörande i förevarande sammanhang. Detta spørsmål kommer däremot givetvis att bliva föremål för ingående överväganden av socialvårdskommittén vid dess fortsatta arbete.

En skärpning av gällande regler för uppskattning av fastighets eller kapitals avkastning torde böra genomföras, då, såsom socialvårdskommittén framhållit, höjning nu icke synes böra ifrågakomma beträffande den fria inkomst, som härflyter från förmögenhet. Skärpningen synes böra vidtagas enligt kommitténs alternativ B, d. v. s. genom en fördubbling av nuvarande procentsatser.

Beträffande de föreslagna reformernas tillämplighet på nuvarande pensionärer bör, på sätt socialvårdskommittén föreslagit, gälla, att de skola äga tillämpning även på dem, som vid reformernas ikraftträdande redan åtnjuta tilläggspension eller invalidunderstöd.

Genomförandet av reformerna kan ske på i huvudsak två sätt, antingen så, att en rent teknisk omräkning av utgående förmåner verkställas med stöd av de inkomster, som fastställts vid pensionernas beviljande, eller ock så, att efter ingivande av särskild jämningsansökan ny uppskattning av inkomster och pensionsbelopp göres. En tillämpning av sistnämnda förfaringsätt skulle enligt pensionsstyrelsens beräkningar draga en tid av 2—2½ år, under det att en teknisk omräkning skulle kunna verkställas på omkring 8 månader. Det torde härvid bli fråga om omräkning av pensionerna (invalidunderstöden) för omkring 160,000 tilläggspensionärer. Enligt min mening synes endast sistnämnda utväg kunna ifrågakomma. Med hänsyn till den tid, som dock åtgår, torde de nya författningsbestämmelserna icke lämpligen kunna träda i kraft förrän den 1 januari 1943. — Pensionsstyrelsens förslag att i de fall, då omräkningen utvisade viss mindre ökning av pensionen, ändring av densamma ej skulle vidtagas, synes mig böra godtagas, dock med den modifikation av ökningens belopp — tre kronor i stället för sex kronor — som föreslagits av statskontoret. Föreskrift härom torde lämpligen kunna intagas såsom en övergångsbestämmelse i vederbörande lagförslag.

Beträffande *lagändringar rörande barnbidrag* föreligga otvivelaktigt vissa svårigheter att, innan socialvårdskommitténs mera omfattande förslag föreligga, taga ställning till de detaljändringar, om vilka nu är fråga. Då emellertid de i 5 § 2 mom. angivna beloppen enligt min mening måste anses vara redan för normala ekonomiska förhållanden alltför låga, då vidare de ändringsförslag därutinnan, som socialvårdskommittén framlagt, synas mig försiktigt avvägda samt då slutligen ändringsförslagen icke torde föregripa socialvårdskommitténs kommande förslag i ämnet, finner jag mig kunna tillstyrka, att kommitténs förslag till ändring av de i nyssnämnda paragraf angivna beloppen genomföras. I likhet med pensionsstyrelsen anser jag däremot, att socialvårdskommitténs förslag rörande ändring av avdragsfaktorn icke böra godtagas. Samma faktor bör gälla för alla inkomstintervaller, och den bör, med hänsyn till inkomstbeloppens höjd, icke sättas så låg som $\frac{5}{10}$ utan i enlighet med pensionsstyrelsens förslag därutinnan fastställas till $\frac{6}{10}$. — — —

Vad angår *ändringar rörande lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn* må anmärkas, att, då socialvårdskommittén i skrivelse den 16 september 1941 föreslog, att mot ändringarna beträffande barnbidrag svarande ändringar borde vidtagas även i fråga om bidragsförskott, kommittén ännu icke erhållit uppdrag att verkställa översyn av bidragsförskottslagen. Sedermera har emellertid kommittén erhållit sådant uppdrag och är för närvarande sysselsatt därmed. Förslag i ämnet kan, enligt vad jag erfarit, väntas bliva avgivet under vårens lopp. Sedan detsamma undergått remissbehandling, torde förslag till lagstiftning böra framläggas för riksdagen.

Kostnaderna i anledning av de lagändringar, som i det föregående tillstyrkts, synas med hänsyn till att lagändringarna avses skola träda i kraft först den 1 januari 1943 nu böra beräknas endast för tiden $\frac{1}{4}$ — $\frac{20}{100}$ 1943, d. v. s. för ett halvt budgetår. För statsverket torde de komma att uppgå till följande belopp, nämligen på grund av ändringarna i lagen om folkpensionering till 4,750,000 kronor och i anledning av ändringarna i lagen om barnbidrag till 130,000 kronor. Utöver nämnda kostnader tillkommer för pensionsstyrelsens omräkning av tilläggs pensionärernas pensioner (invalidunderstöd) 35,000 kronor samt för postverkets bestyr i anledning av nämnda omräkning 150,000 kronor.

Kostnaderna för kommuner och landsting i anledning av ändringarna i folkpensioneringslagen synas kunna för helt budgetår beräknas till 2,000,000 kronor samt för kommunerna i anledning av ändringarna i barnbidragslagen till 50,000 kronor. Ändring av grunderna för landstingens bidragskyldighet anser jag icke böra upptagas till prövning nu utan först i samband med frågan om allmän översyn av lagen om folkpensionering.

I detta sammanhang finner jag mig böra omnämna, att frågan om ändring av gällande *regler för uppskattning av naturaförmåner* är föremål för Kungl. Maj:ts fortsatta övervägande.

Jag övergår härefter till frågan om *dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd, barnbidrag och blindhetsersättningar under budgetåret 1942/43*. Såsom framhållits i propositionen nr 60 till årets riksdag rörande dyrtidstillägg å ifrågakvarande förmåner under första halvåret 1942 gör den skärpta dyrtiden det nödvändigt, att statsmakterna tillse, att de personer, som åtnjuta nyssnämnda förmåner, allt fortfarande erhålla skälig kompensation för dyrtiden.

Stegringen av levnadskostnaderna från det nuvarande världskrigets början uppgick vid början av år 1942 enligt socialstyrelsens allmänna levnadskostnadsindex till $34\frac{1}{4}$ procent. En kompensation för levnadskostnadsökningen lämnad i samma form som hittills, d. v. s. genom månadsutbetalningar av vederbörande förmån, skulle närmast motsvaras av fyra månadsutbetalningar, utgörande tillhoppa $33\frac{1}{3}$ procent av förmånens årsbelopp. Av de undersökningar, som verkstälts av socialstyrelsen, har visserligen synts framgå, att den av dyrtiden föranledda levnadskostnadsstegringen är något lägre beträffande de förnödenheter, som i huvudsak nyttjas av folkpensionärerna och därmed jämställda förmånstagare, än i fråga om samtliga förnödenheter. Såvitt angår folkpensionärer synas vissa tecken tyda på, att prisstegringarna å av dem nyttjade förnödenheter till sina absoluta tal äro ganska lika i de olika dyrortsgrupperna, varför de till sina belopp, i procent räknade, icke följa pensionstilläggens eller inkomsternas storlek. Säkra hållpunkter härför lämna dock icke det förefintliga materialet. I socialstyrelsens utredning ingå jämväl i övrigt åtskilliga osäkra faktorer, som föranleda, att avgörande hänsyn icke synes mig kunna tagas till densamma.

Mot systemet med procentuella dyrtidstillägg har anmärkts i främsta rummet, att det ställde förmånstagare i de lägre dyrortsgrupperna i en relativt sämre ställning än förmånstagarna i den högsta dyrortsgruppen, men därjämte att förmånstagare med egen inkomst missgynnades, varigenom villigheten att utföra arbete kunde minskas. Det må i detta sammanhang erinras om att de lagändringar, som i det föregående föreslagits, innebära ökade förmåner för tilläggspensionärer med egen inkomst.

Olika utvägar beträffande ändrade anordningar rörande dyrtidstilläggen hava prövats. Därvid hava bland annat diskuterats tre alternativ, *det första* innebärande att under nästa budgetår skulle utgå dels tre procentuella tillägg i form av tre extra månadsutbetalningar av vederbörande förmån och dels ett fixt tillägg, lika i alla Ortsgrupper och till alla förmånstagare, *det andra* av innebörd att under nämnda budgetår skulle utgå dels två sådana procentuella tillägg och dels två sådana fixa tillägg som nyss nämnts samt *det tredje* av innebörd att fyra fixa tillägg skulle utgå. Att bestämma det fixa beloppet lika i alla Ortsgrupper och till alla förmånstagare torde, i enlighet med vad pensionsstyrelsen anfört, vara det enda praktiskt genomförbara. Beloppet av varje fixt tillägg har beräknats till genomsnittliga värdet av en månadsutbetalning för den, som i dyrortsgrupp 2 ej har egna inkomster, d. v. s. till 35 kronor.

Beloppen av totalinkomster vid vissa olika alternativ framgå av följande tabeller. I båda tabellerna avses förmånstagare, för vilka folkpensioneringslagens huvudbestämmelser gälla, därvid grundpensionen beräknats till 70 kronor. Vidare räknas i tabell 1 med de i det föregående föreslagna bestämmelserna, d. v. s. avdrag med $\frac{5}{10}$ av egen inkomst i den mån den överstiger 200 kronor, under det att i tabell 2 — i överensstämmelse med gällande lag — räknas med avdrag med $\frac{7}{10}$ av egen inkomst i den mån den överstiger 100 kronor.

Tabell 1.

(Grundpension 70 kronor, avdrag $\frac{5}{10}$ av egen inkomst över 200 kronor.)

	D y r o r t s g r u p p 1				
	Utan egen inkomst	Egen ink. 300 kr.	Egen ink. 500 kr.	Egen ink. 690 kr.	Egen ink. 700 kr.
3 procentuella tillägg	400:—	637: 50	712: 50	783: 75	770:—
4 »	426: 67	660:—	726: 67	790:—	770:—
3 » jämte ett fixt tillägg å 35 kronor..	435:—	672: 50	747: 50	818: 75	770:—
2 » jämte två fixa tillägg å 35 kronor..	443: 33	685:—	768: 33	847: 50	770:—
4 fixa » å 35 kronor	460:—	710:—	810:—	905:—	770:—
	D y r o r t s g r u p p 2				
	Utan egen inkomst	Egen ink. 300 kr.	Egen ink. 500 kr.	Egen ink. 890 kr.	Egen ink. 900 kr.
3 procentuella tillägg	525:—	762: 50	837: 50	983: 75	970:—
4 »	560:—	793: 33	860:—	990:—	970:—
3 » jämte ett fixt tillägg å 35 kronor	560:—	797: 50	872: 50	1,018: 75	970:—
2 » jämte två fixa tillägg å 35 kronor	560:—	801: 67	885:—	1,047: 50	970:—
4 fixa » å 35 kronor	560:—	810:—	910:—	1,105:—	970:—
	D y r o r t s g r u p p 3				
	Utan egen inkomst	Egen ink. 300 kr.	Egen ink. 500 kr.	Egen ink. 1,090 kr.	Egen ink. 1,100 kr.
3 procentuella tillägg	650:—	887: 50	962: 50	1,183: 75	1,170:—
4 »	693: 33	926: 67	993: 33	1,190:—	1,170:—
3 » jämte ett fixt tillägg å 35 kronor	685:—	922: 50	997: 50	1,218: 75	1,170:—
2 » jämte två fixa tillägg å 35 kronor	676: 67	918: 33	1,001: 67	1,247: 50	1,170:—
4 fixa » å 35 kronor	660:—	910:—	1,010:—	1,305:—	1,170:—

Tabell 2.

(Grundpension 70 kronor, avdrag $\frac{7}{10}$ av egen inkomst över 100 kronor.)

	D y r o r t s g r u p p 1				
	Utan egen inkomst	Egen ink. 300 kr.	Egen ink. 400 kr.	Egen ink. 450 kr.	Egen ink. 460 kr.
3 procentuella tillägg	400:—	525:—	537: 50	543: 75	530:—
4 »	426: 67	540:—	546: 67	550:—	530:—
3 » jämte ett fixt tillägg å 35 kronor	435:—	560:—	572: 50	578: 75	530:—
2 » jämte två fixa tillägg å 35 kronor	443: 33	580:—	598: 33	607: 50	530:—
4 fixa » å 35 kronor	460:—	620:—	650:—	665:—	530:—
	D y r o r t s g r u p p 2				
	Utan egen inkomst	Egen ink. 300 kr.	Egen ink. 500 kr.	Egen ink. 590 kr.	Egen ink. 600 kr.
3 procentuella tillägg	525:—	650:—	675:—	686: 25	670:—
4 »	560:—	673: 33	686: 67	692: 67	670:—
3 » jämte ett fixt tillägg å 35 kronor	560:—	685:—	710:—	721: 25	670:—
2 » jämte två fixa tillägg å 35 kronor	560:—	696: 67	733: 33	749: 83	670:—
4 fixa » å 35 kronor	560:—	720:—	780:—	807:—	670:—
	D y r o r t s g r u p p 3				
	Utan egen inkomst	Egen ink. 300 kr.	Egen ink. 500 kr.	Egen ink. 740 kr.	Egen ink. 750 kr.
3 procentuella tillägg	650:—	775:—	800:—	830:—	820:—
4 »	693: 33	806: 67	820:—	836:—	820:—
3 » jämte ett fixt tillägg å 35 kronor	685:—	810:—	835:—	865:—	820:—
2 » jämte två fixa tillägg å 35 kronor	676: 67	813: 33	850:—	894:—	820:—
4 fixa » å 35 kronor	660:—	820:—	880:—	952:—	820:—

Av tabell 1 framgår — såvitt angår tilläggs pensionärer utan egen inkomst — att en person i dyrortsgrupp 1 får något bättre sammanlagd inkomst vid alternativet med tre procentuella tillägg och ett fixt tillägg än vid alternativet med fyra procentuella tillägg samt att alternativen med två eller fyra fixa tillägg äro ännu något fördelaktigare för honom, att inkomsten i orts-

grupp 2 är lika stor vid samtliga alternativ, i vilka fyra tillägg ingå, samt att inkomsten i ortsgrupp 3 är något lägre vid alternativet med tre procentuella och ett fixt tillägg än vid alternativet med fyra procentuella tillägg ävensom att alternativen med två eller fyra fixa tillägg äro ännu något ofördelaktigare för förmånstagaren. Viss utjämning mellan dyrortsgrupperna äger sålunda rum vid samtliga alternativ, i vilka fixa tillägg ingå.

Tabell 1 utvisar tillika, att förmånstagare med egna inkomster i det stora flertalet fall få det något fördelaktigare ställt vid alternativ, i vilka fixa tillägg ingå, än vid alternativet med fyra procentuella tillägg. Undantag härutinnan gäller blott för inkomsttagare i ortsgrupp 3 med inkomst, som icke överstiger 400 kronor.

Tabellerna påvisa slutligen tydligt den nackdel, som system med fixa tillägg medföra, nämligen den förstörade klyftan mellan dem, som hava lägsta tilläggs pension, och dem som ej hava någon tilläggs pension.

Efter överbägande av de olika skäl av såväl teoretisk som praktisk natur, vilka tala för och emot olika system för komensation av dyrtiden, har jag såsom den lämpligaste utvägen funnit mig böra föreslå en medelväg, nämligen den, att under nästa budgetår skola utgå två procentuella och två fixa tillägg.

Av de sålunda föreslagna dyrtidstilläggen torde de två procentuella månadsutbetalningarna böra avse tredje och fjärde kvartalen 1942, under det att de fixa beloppen torde böra avse första och andra kvartalen 1943. För denna uppdelning talar, förutom vissa praktiska skäl, den omständigheten, att de fixa tilläggen, vilka för det stora antalet förmånstagare, som tillhör ortsgrupp 1, äro förmånligare än de procentuella tilläggen, böra utgivas efter de sistnämnda, då ju levnadskostnaderna i varje fall icke kunna väntas bliva minskade under den tid, som nu ifrågavarande dyrtidstillägg avse.

Å barnbidrag synas dyrtidstillägg böra utgå efter i princip samma regel som nys föreslagits i fråga om dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd. De fixa tilläggen måste emellertid bestämmas med hänsyn till olika barnantal och synas böra uppgå till 25 kronor för ett barn (motsvarar ett månadsmaximitillägg i ortsgrupp 2), 44 kronor (avrundat uppåt från 43 kronor 75 öre) för två barn, 62 kronor 50 öre för tre barn samt ytterligare 12 kronor 50 öre för varje barn däröver.

Å blindhetsersättningar, som äro lika stora i alla dyrorter och oberoende av storleken av inkomst, synas fyra månadstillägg vara lämpliga.

Författningar med föreskrifter om dyrtidstillägg torde böra givas i huvudsak samma innehåll som tidigare författningar rörande dyrtidstillägg. Närmare redogörelse för deras innehåll synes med hänsyn härtill icke erforderlig. Det synes allenast böra omnämnas, att det enligt föreslagna bestämmelser ankommer på Kungl. Maj:t att fastställa, under vilka månader i de olika kvartalen dyrtidstillägg skola utbetalas.

Kostnaderna för de nu föreslagna dyrtidstilläggen torde böra utgå huvud-

sakligen i samma ordning som kostnaderna för förut beslutade tillägg, d. v. s. såvitt angår tillägg å blindhetsersättningar helt av staten samt övrigt av staten med bidrag, beträffande barnbidrag av kommunerna samt i fråga om folkpensioner och invalidunderstöd av kommuner och landsting. Härutinnan synes böra föreskrivas, att kommuner och landsting skola till de under andra halvåret 1942 utgående förmånerna bidraga med en sjättedel av deras andelar i kostnaderna för under år 1942 utanordnade tilläggs-pensioner, invalidunderstöd och barnbidrag. Beträffande de under första halvåret 1943 utgående förmånerna synas kommuner och landsting — med hänsyn till de ökade kostnaderna för de fixa tilläggen — böra bidraga med 20 procent eller en femtedel av deras andelar i kostnaderna för under år 1943 utanordnade tilläggs-pensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Statsverkets kostnader för ifrågavarande dyrtidstillägg torde kunna uppskattas till 47,700,000 kronor beträffande folkpensioner och invalidunderstöd, 3,770,000 kronor i fråga om barnbidrag samt 530,000 kronor såvitt angår blindhetsersättningar. Härtill kommer 294,000 kronor såsom ersättning åt postverket för utbetalning av dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd.

Det förslag till ändring av 31 § tredje stycket lagen om folkpensionering, som framlagts av pensionsstyrelsen, synes mig böra genomföras. Att, då endast grundpension utgår, avrundning uppåt till med två kronor delbart årsbelopp verkställes även beträffande pension, som utbetalas halvårs- eller helårsvis, synes icke hava någon nämnvärd ekonomisk betydelse. Att märka är, att statsverket genom lagändringen, på sätt pensionsstyrelsen anfört, kommer att göra en icke obetydlig årlig besparing. Lagändringen kommer givetvis att tillämpas endast vid den förut omförmälda tekniska omräkningen samt å efter lagändringens ikraftträdande nytillkomna eller jämkade pensioner. — En hänvisning till 31 § tredje stycket synes böra göras i 6 § 2 mom.»

Slutligen torde här böra nämnas, att socialstyrelsen i skrivelse den 20 maj 1942 till Kungl Maj:t överlämnat en redogörelse för den genom Kungl. Maj:ts beslut den 23 maj och 13 juni 1941 anbefallda undersökningen rörande de lokala olikheterna i levnadskostnaderna. Skrivelsen finnes intagen i »Sociala meddelanden» 1942 nr 5.

Utskottet.

Genom den föreliggande propositionen framlägges i första hand förslag till vissa lagändringar rörande folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag. Därjämte innehåller propositionen förslag till dyrtidstillägg under budgetåret 1942/43 å nämnda förmåner ävensom blindhetsersättningar.

Vad till en början angår de föreslagna ändringarna i folkpensioneringslagen innebära dessa i huvudsak *dels* sänkning av avdragsfaktorn vid egen inkomst över det avdragsfria beloppet från $\frac{7}{10}$ till $\frac{5}{10}$, *dels* höjning av den avdragsfria inkomsten från 100 till 200 kronor och *dels* skärpning av gäl-

lande regler för uppskattning av fastighets eller kapitals avkastning vid beräkning av årsinkomst. Socialvårdskommittén, vars förslag ligger till grund för propositionen i denna del, har betonat, att dessa förslag vore att betrakta som ett provisorium i avvaktan på de mera omfattande förslag, som vore föremål för kommitténs övervägande. De nu ifrågavarande förslagen kunde emellertid enligt kommitténs mening icke anses föregripa de förslag, som väntades.

Utskottet delar den från flera håll uttalade åsikten, att det ur flera synpunkter skulle vara till fördel att behandla samtliga reformförslag beträffande folkpensioneringen på en gång för att på lämpligt sätt kunna väga olika förslag mot varandra. I likhet med föredragande departementschefen vill emellertid utskottet som sin mening framhålla, att de skäl, som anförts till stöd för de förordade ändringarna, i och för sig äro bärande. Vad angår avdragsregeln vid egen inkomst vill utskottet särskilt framhålla, att denna regel i sin nuvarande utformning — i all synnerhet då procentuella dyrtidstillägg utgå — kan antagas minska folkpensionärernas intresse att söka eget arbete. Beträffande höjningen av den avdragsfria inkomsten synes denna, såsom även socialvårdskommittén framhållit, åtminstone till en del motive-rad redan av den försämring av penningvärdet, som ägt rum sedan tillkomsten av folkpensioneringslagen. Att såsom i motionerna I: 103 och II: 113 förordats höja inkomstgränsen ända till 500 kronor synes emellertid ej motive-rad, utan denna torde för närvarande på sätt Kungl. Maj:t föreslagit böra fastställas till 200 kronor. På grund av det anförda och då de av Kungl. Maj:t föreslagna ändringarna i lagstiftningen icke torde föregripa en kommande mera omfattande reform av folkpensioneringen, vill utskottet tillstyrka att ändringarna nu genomföras.

I propositionen har jämväl föreslagits viss ändring i 31 § tredje stycket lagen om folkpensionering i syfte att åstadkomma förenkling av utbetalandet av folkpensioner och invalidunderstöd. Förslaget härutinnan har icke givit anledning till erinran från utskottets sida. Enligt vad utskottet inhämtat från pensionsstyrelsen föreligger dock ej anledning att i fråga om barnbidrag frångå för närvarande tillämpad praxis, enligt vilken med stöd av hänvisningen i 9 § 1 mom. fjärde stycket barnbidragslagen till 31 § folkpensioneringslagen höjning vidtogs av beloppet så, att utbetalning kan ske månadsvis jämnt i tiotal ören. För att den förordade ändringen i sistnämnda paragraf emellertid ej skall verka rubbning i denna praxis synes det lämpligt att i barnbidragslagen stadga att vid bestämmande av barnbidrags belopp detta må höjas så, att utbetalning kan ske månadsvis jämnt i tiotal ören. Stadgandet härom torde böra införas som ett nytt stycke i 9 § 1 mom. barnbidragslagen.

Enligt socialvårdskommitténs av Kungl. Maj:t godtagna förslag skola de genom ändringarna i folkpensioneringslagen tillkomna förbättringarna beträffande tilläggspension och invalidunderstöd tillgodogöras de nuvarande förmånstagarna utan ansökningsförfarande och enbart genom en teknisk omräkning av de till dem utgående förmånerna, varvid till grund för omräkningen skall läggas det vid förmånens beviljande fastställda inkomstbeloppet. Då

ett genomförande av reformerna efter ansökning i varje särskilt fall skulle föranleda avsevärd tidsutdräkt — av pensionsstyrelsen beräknad till 2 — 2½ år — finner utskottet den av Kungl. Maj:t föreslagna utvägen vara den enda som kan komma i fråga. De angivna reglerna för omräkningen synas emellertid lämpligen böra komma till direkt uttryck i lagtexten, och utskottet får därför föreslå att övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i folkpensioneringslagen jämkas i anslutning härtill.

Då såsom nämnts till grund för den tekniska omräkningen skall läggas den inkomst, som fastställts vid förmånens beviljande, kan vid omräkningen hänsyn icke tagas till de föreslagna skärpta reglerna i 7 § tredje stycket folkpensioneringslagen angående avkastningen å förmögenhet. Vid en efter omräkningen skedd ansökning om jämkning av pension, exempelvis på grund av inkomstminskning, böra däremot ifrågavarande regler i princip komma till användning. På sätt socialvårdskommittén anfört (sid. 50 i propositionen) kan det härvid tydligen inträffa, att den ökning, som inträder till följd av minskad inkomst, är mindre än den minskning av pensionen, som föranledes av de skärpta reglerna om beräkning av fastighets eller kapitals avkastning. I syfte att i dylika fall förhindra en sänkning av den förut utgående förmånens belopp vill utskottet föreslå, att i övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i folkpensioneringslagen införes ett stadgande av innehåll, att tilläggs pension ej må sänkas endast på grund av att bestämmelserna om årsinkomstens beräkning ändrats.

Enligt 13 § lagen om folkpensionering skall vid höjning av pension, som sker utan ansökning, den kommun, varest pensionstagaren vid ökningen är mantalsskriven, påföras kommunandel för ökningen. Då pensionsstyrelsen emellertid äger kännedom om vederbörandes mantalsskrivningsort endast vid den tidpunkt, då frågan om pension för honom eller jämkning därav senast varit föremål för behandling, skulle denna regel svårligen kunna tillämpas vid den utan ansökning skeende tekniska omräkningen. Det synes av praktiska skäl lämpligare att kommunandel för ökningen påföres den kommun, som redan bidrager till kostnaderna för pensionen, eller, där flera kommuner bidraga härtill, den kommun, för vilken bidragsskyldighet sist inträtt. Utskottet får föreslå, att bestämmelse i anslutning till det nu anförda införes i övergångsbestämmelserna.

Den av Kungl. Maj:t föreslagna ändringen i lagen om barnbidrag bör enligt utskottets mening genomföras. Därest de av utskottet förordade ändringarna i övergångsbestämmelserna till lagen om ändring av folkpensioneringslagen godtagas, synas emellertid motsvarande övergångsbestämmelser böra införas även beträffande ändringen i barnbidragslagen. Då skäl emellertid saknas att beträffande barnbidrag, som utbetalas på helt annat sätt än folkpensioner och invalidunderstöd, införa någon minimigräns till vilken den av lagändringen föranledda ökningen skall uppgå för att jämkning av barnbidraget skall vidtagas, torde dock undantag böra ske för det i detta hänseende föreslagna stadgandet i övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i folkpensioneringslagen.

I motionen II: 44 har hemställts om ändring i 7 § lagen om folkpensionering av innebörd, att livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen i viss utsträckning måtte hänföras till de privilegierade inkomstslag, som till viss gräns icke räknas såsom inkomst. Anledningen till att i 7 § folkpensioneringslagen införts de i utskottets redogörelse här ovan återgivna bestämmelserna om privilegierande av viss inkomst, då fråga gäller fastställande av tilläggspensions belopp, har närmast varit, att man velat undanröja anmärkningen mot den förutvarande pensionsförsäkringslagen, att dess bestämmelser rörande minskning av pensionstillägget på grund av egen inkomst motverkat arbetsgivares benägenhet att lämna pension eller understöd åt sina anställda. Samma synpunkter hava lagts på enskild hjälpverksamhet genom fonder, donationer och dylikt. Något liknande motiv för privilegierande av livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen kan däremot icke sägas föreligga. Frågan huruvida det ur andra synpunkter än de nu återgivna är påkallat att vidtaga en utvidgning av de privilegierade inkomstslagen i den riktning motionärerna ifrågasatt synes emellertid förtjänt av beaktande. Detta spörsmål torde dock ej böra lösas fristående utan i ett vidare sammanhang i samband med en kommande revision av folkpensioneringen. Med hänsyn härtill får utskottet hemställa, att motionen för närvarande icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Socialvårdskommittén har i sin framställning till Kungl. Maj:t även berört frågan om ändring av gällande regler för uppskattning av naturaförmåner. Denna fråga i vad angår värdet av bostadsförmån har även upptagits till behandling i motionen II: 78, vari hemställts att i 7 § folkpensioneringslagen måtte intagas bestämmelse av innebörd, att värdet av för eget behov avsedd bostad, varav ingen annan inkomst erhöles eller kunde erhållas, under alla förhållanden skulle uppskattas till visst i lagen angivet belopp, medan övriga förmåner allt fortfarande skulle uppskattas efter av Kungl. Maj:t ensam fastställda grunder. Föredragande departementschefen har i propositionen omnämnt, att frågan om ändring av reglerna för uppskattning av naturaförmåner vore föremål för Kungl. Maj:ts fortsatta överväganden. Utskottet förutsätter, att de ändrade regler härutinnan, som befinnas erforderliga, snarast skola utfärdas. Härvid synas jämväl de i motionen framförda synpunkterna kunna bli föremål för prövning. Med hänsyn härtill och då det icke synes behövt att i folkpensioneringslagen upptaga särskilda bestämmelser om värdet av bostadsförmån, synes motionen icke böra föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Utskottet får härefter övergå till frågan om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd, barnbidrag och blindhetsersättningar under budgetåret 1942/43. Beträffande detta spörsmål vill utskottet till en början framhålla, att det för utskottet framstår som en angelägenhet av synnerlig vikt att tillse att de ifrågavarande understöden icke på grund av den skärpta dyrtiden mista en avsevärd del av sitt värde. Då stegringen av levnadskostnaderna från det nuvarande världskrigets utbrott vid början av år 1942 upp-

gick till $34\frac{1}{4}$ procent, synes dyrtidskompensationen böra i stort sett ansluta sig till nämnda procenttal.

Under den tid av den nuvarande krisen som dyrtidstillägg hittills lämnats hava dessa utgått i form av extra månadsutbetalningar av vederbörande förmån. Mot detta system med procentuella tillägg har huvudsakligen riktats den anmärkningen, att, eftersom levnadskostnadsstegringen förmenades vara i stort sett lika över hela landet, detsamma ställde förmånstagarna i de lägre dyrortsgrupperna i en relativt sämre ställning än förmånstagarna i den högsta dyrortsgruppen. I enlighet med denna åsiktsriktning borde dyrtidskompensationen utgå i form av fixa tillägg, lika i alla ortsgupper och för alla förmånstagare. Propositionen innebär i nu angivna hänseende en medelväg, i det att enligt det därigenom framlagda förslaget under budgetåret 1942/43 skola utgå dels två procentuella och dels två fixa tillägg, i fråga om folkpension och invalidunderstöd bestämda till 35 kronor. I motionerna I: 249, II: 353 och II: 354 har däremot föreslagits, att i stället fyra fixa tillägg måtte utgå.

Utskottet delar den av föredragande departementschefen uttalade uppfattningen, att — ehuru några säkra hållpunkter härför icke äro för handen — vissa tecken dock tyda på, att prisstegringarna å förnödenheter, som nyttjas av folkpensionärer, till sina absoluta tal äro ganska lika i de olika dyrortsgrupperna, varför de till sina belopp, i procent räknade, icke helt följa pensionstilläggens eller inkomsternas storlek. Ett visst fog finnes med hänsyn härtill för den uppfattningen, att dyrtidskompensationen för närvarande icke bör lämnas uteslutande genom procentuella tillägg. Å andra sidan kan icke bortses från att med fixa tillägg äro förbundna vissa betydande olägenheter. Härutinnan må särskilt framhållas, att dessa tillägg av praktiska skäl måste utgå med samma belopp, oavsett storleken av den förmån, varå dyrtidstillägg skall beräknas. Efter ingående överväganden av de olika skäl, som kunna anföras till stöd för de skilda systemen för kompensation av dyrtiden, har utskottet kommit till den uppfattningen, att den av Kungl. Maj:t föreslagna medelvägen i huvudsak utgör en godtagbar lösning för budgetåret 1942/43. Såsom nedan anføres vill emellertid utskottet föreslå viss ändring av det genom propositionen framlagda förslaget. Utskottet kan däremot icke tillstyrka bifall till yrkandet i nyssnämnda motioner om uteslutande fixa tillägg.

Av den förut lämnade redogörelsen framgår (se särskilt tabell 1 å sid. 19), att för pensionstagare i dyrortsgrupp 3 utan egen inkomst eller med låg sådan ett fixt tillägg å 35 kronor understiger en månadsutbetalning av pensionen. I de fall grundpensionen överstiger 70 kronor kan samma förhållande även inträffa för vissa pensionstagare i ortsgrupp 2. Ifrågavarande pensionstagare komma alltså vid genomförande av Kungl. Maj:ts förslag i en sämre ställning än vid en fortsatt tillämpning av systemet med enbart procentuella tillägg; utskottet förutsätter härvid, att mindre dyrtidskompensation än fyra månadsutbetalningar för år med hänsyn till levnadskostnadernas höjd för närvarande ej skulle kunna ifrågakomma. Denna följd av Kungl. Maj:ts förslag skulle för dessa pensionstagare bliva så mycket mer framträdande som

det av praktiska skäl torde vara påkallat att båda de fixa tilläggen utbetalas under första halvåret 1943, varför pensionstagarna under hela kalenderåret 1942 skulle få uppbära den högre dyrtidskompensation som innefattas i fyra månadsutbetalningar. I motionerna I: 248 och II: 352 hava även nu berörda förhållande påpekats. Enligt utskottets mening tala starka billighets-skäl för, att ifrågavarande pensionstagare icke försättas i ett sämre läge än det som skulle inträda vid en fortsatt tillämpning av hittills gällande regler för dyrtidskompensationen. Det må framhållas, att för tilläggs-pensionärerna, vilka i ekonomiskt hänseende tillhöra de sämst ställda grupperna av landets befolkning, även ett jämförelsevis ringa belopp kan utgöra en värdefull hjälp. Den i motionerna föreslagna utvägen för undvikande av ifrågavarande följd av Kungl. Maj:ts förslag — att höja de fixa beloppen för samtliga pensions-tagare inom de tre ortsgrupperna — synes av statsfinansiella skäl icke kunna godtagas. Däremot vill utskottet föreslå, att i de fall det fixa beloppet å 35 kronor är lägre än en månadsutbetalning i stället sistnämnda belopp skall utgå som dyrtidstillägg. Motsvarande regel synes böra gälla även för invalidunderstöd och barnbidrag.

Enligt vad utskottet inhämtat från pensionsstyrelsen skulle ett genomförande av utskottets nu förordade förslag medföra en jämförelsevis obetydlig kostnadsökning i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag, vilken ökning av styrelsen uppskattats till 700,000 kronor beträffande folkpensioner och invalidunderstöd samt 50,000 kronor i fråga om barnbidrag. Dessa belopp synas icke vara av den storleksordning att de böra föranleda jämkning av den av Kungl. Maj:t föreslagna regeln om fördelningen mellan staten å ena samt kommuner och landsting å andra sidan av kostnaderna för dyrtidstilläggen under första halvåret 1943. Anslagen för budgetåret 1942/43 till statsverkets kostnader för dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd samt barnbidrag torde alltså böra ökas med nämnda belopp eller för folkpensioner och invalidunderstöd till 48,400,000 kronor samt för barnbidrag till 3,820,000 kronor.

Utskottet har icke förbisett, att enligt det av utskottet nu förordade förslaget utbetalningen av dyrtidstillägg under första halvåret 1943 kan bli för-enad med viss tidsspillan och besvär för postverket. Sålunda måste nämligen i varje särskilt fall konstateras om en månadsutbetalning är högre än 35 kronor samt utbetalningen rättas därefter. Dessa praktiska olägenheter synas emellertid icke vara av den betydelse att de böra förhindra genomförandet av det utav utskottet av sakliga skäl förordade förslaget. Enligt vad utskottet inhämtat torde ett godtagande av detta förslag medföra en kostnadsökning för postverket av i runt tal 26,000 kronor. Anslaget till Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar för budgetåret 1942/43 torde böra ökas med nämnda belopp till 1,450,000 kronor.

I övrigt hava de genom propositionen framlagda förslagen icke givit anledning till erinran från utskottets sida.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts genom förevarande proposition framlagda förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § 2 mom. samt 7 och 31 §§ lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering samt lag angående ändrad lydelse av 5 § 2 mom. lagen den 18 juni 1937 (nr 382) om barnbidrag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande förslag till lagar i ämnet:

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

1) Lag

angående ändrad lydelse av 6 § 2 mom. samt 7 och 31 §§ lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering.

Härigenom förordnas, att 6 § 2 mom. samt 7 och 31 §§ lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

6 §.

2 mom. Jämte grundpension utgår tilläggs pension med följande belopp, nämligen

i ortsgrupp 1.....	250 kronor,
» » 2.....	350 » ,
» » 3.....	450 »

med avdrag av fem tiondelar av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga 200 kronor. Om jämkning av pensionsbelopp stadgas i 31 § tredje stycket.

Indelningen i — — — medgiva undantag.

7 §.

Årsinkomst, som — — — 400 kronor.

Där inkomst — — — av Konungen.

Vid uppskattningen av fastighets eller kapitals avkastning skall denna höjas med 4 procent av det belopp, varmed sammanlagda behållna värdet av fastighet och kapital må överstiga 5,000 kronor, och med ytterligare 6 procent av det belopp, varmed samma värde må överstiga 10,000 kronor.

I fråga — — — ogift person.

31 §.

Finner pensionsstyrelsen den — — — styrelsen bestämma pensionsbeloppet.

Finner pensionsstyrelsen i — — — pension, bestämma pensionsbeloppet.

¹ Senaste lydelse av 6 § 2 mom. och 7 § se SFS 1937: 163.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Vid pensionens bestämmande må tilläggspensionens belopp höjas eller sänkas med högst tre kronor så, att pensionen kan utbetalas månadsvis jämnt i femtiotal ören. Där endast grundpension utgår, må dennas belopp höjas så, att pensionen kan utbetalas kvartalsvis jämnt i femtiotal ören. Pensionsstyrelsen utfärdar pensionsbrev, vilket genom pensionsnämndens försorg tillställs den, som äger uppbära pensionen.

Om pensionsstyrelsen — — — därom utfärdar.

Finner pensionsstyrelsen — — — nödig rättelse.

I behandling — — — till dom.

Vad angående — — — meddelat beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Där enligt omräkning av pension, som skall verkställas med anledning av bestämmelserna i denna lag, nu utgående pension skulle ökas med mindre belopp än tre kronor, skall ändring av sådan pension icke vidtagas.

Tilläggspension, som någon åtnjuter vid utgången av år 1942, skall av pensionsstyrelsen utan ansökning höjas i enlighet med bestämmelserna i denna lag. Till grund för omräkningen skall dock läggas det inkomstbelopp, som fastställts vid pensionens beviljande. Där enligt omräkningen nu utgående pension skulle ökas med mindre belopp än tre kronor, skall ändring av sådan pension icke vidtagas.

Pension må ej i något fall sänkas endast på grund av att bestämmelserna om årsinkomstens beräkning ändrats.

Beträffande skyldighet för kommun att bidra till kostnaden för höjning av pension enligt denna lag skall så anses som om höjningen beviljats efter ansökning hos pensionsnämnden i den kommun, som bidrager till kostnaden för pensionen, eller, där flera kommuner bidraga härtill, hos pensionsnämnden i den kommun, för vilken bidragsskyldighet sist inträtt.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

2) L a g

angående ändrad lydelse av 5 § 2 mom. lagen den 18 juni 1937 (nr 382) om barnbidrag.

Härigenom förordnas, att 5 § 2 mom. lagen den 18 juni 1937 om barnbidrag *skall* erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

5 §.

2 mom. Barnbidrag enligt — — — 180 kronor.

Överstiger moderns eller den arbetsförmögnes årsinkomst 750 kronor i ortsgrupp 1, 1,000 kronor i ortsgrupp 2 och 1,250 kronor i ortsgrupp 3, eller har den arbetsförmögne, därest han är gift, tillsammans med sin hustru en årsinkomst överstigande 900 kronor i ortsgrupp 1, 1,200 kronor i ortsgrupp 2 och 1,500 kronor i ortsgrupp 3, minskas barnbidraget med sex tiondelar av årsinkomsten, i vad den överstiger sagda belopp.

Barnbidrag, varom — — — medgiva undantag.

Vistas barn — — — därtill nedsättas.

2) L a g

angående ändrad lydelse av 5 § 2 mom. och 9 § 1 mom. lagen den 18 juni 1937 (nr 382) om barnbidrag.

Härigenom förordnas, att 5 § 2 mom. och 9 § 1 mom. lagen den 18 juni 1937 om barnbidrag *skola* erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

9 §.

1 mom. Ansökning om barnbidrag enligt 4 § 1 mom. — — — varit mantalsskriven.

Ansökning om barnbidrag enligt 4 § 2 mom. — — — blivit mantalsskriven.

Finnes ej — — — stadigvarande vistas.

Vid bestämmande av barnbidrags belopp må detta höjas så, att barnbidrag kan utbetalas månadsvis jämnt i totalt ören.

Om ansökning — — — beträffande barnbidrag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

I lagen den angående
ändrad lydelse av 6 § 2 mom. samt
7 och 31 §§ lagen den 28 juni 1935
(nr 434) om folkpensionering medde-

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

lade övergångsbestämmelser skola i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande barnbidrag. Ändring av barnbidrag skall dock vidtagas även då nu utgående barnbidrag ökas med mindre belopp än tre kronor.

B. att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts genom propositionen framlagda förslag till lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1942/43 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande förslag till lag i ämnet:

L a g

om dyrtidstillägg under budgetåret 1942/43 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggspension, eller invalidunderstöd eller barnbidrag skall erhålla dyrtidstillägg därå för vart och ett av tredje och fjärde kvartalen 1942 med belopp, motsvarande en tredjedel av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för respektive kvartal, samt för vart och ett av första och andra kvartalen 1943 med följande belopp, nämligen

i fråga om folkpension eller invalidunderstöd	35 kronor,
beträffande barnbidrag	
för ett barn	25 kronor,
» två »	44 » ,
» tre »	62 » 50 öre samt
» varje barn	
däröver	
ytterligare	12 » 50 » .

Dyrtidstillägg utgår dock icke å pension, understöd eller bidrag, som icke

1 §.

Den som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggspension, eller invalidunderstöd eller barnbidrag skall erhålla dyrtidstillägg därå för vart och ett av tredje och fjärde kvartalen 1942 med belopp, motsvarande en tredjedel av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för respektive kvartal, samt för vart och ett av första och andra kvartalen 1943 med följande belopp, nämligen

i fråga om folkpension eller invalidunderstöd	35 kronor,
beträffande barnbidrag	
för ett barn	25 kronor,
» två »	44 » ,
» tre »	62 » 50 öre samt
» varje barn	
däröver	
ytterligare	12 » 50 » .

Där sålunda för första eller andra kvartalet 1943 bestämt belopp under-

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

uppgår till 12 kronor för år räknat. Dyrtydstillägg å barnbidrag utgår å det barnbidragsbelopp, som belöper å barnet, innan avdrag för inkomst jämlikt 6 § 2 mom. andra stycket lagen om barnbidrag verkställts.

stiger en tredjedel av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för kvartalet, skall dock dyrtydstillägg för kvartalet utgå med en tredjedel av kvartalsbeloppet. Dyrtydstillägg utgår icke å pension, understöd eller bidrag, som icke uppgår till 12 kronor för år räknat. Dyrtydstillägg å barnbidrag utgår å det barnbidragsbelopp, som belöper å barnet, innan avdrag för inkomst jämlikt 6 § 2 mom. andra stycket lagen om barnbidrag verkställts.

Dyrtydstillägg utbetalas å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Tillägg, som förfaller till betalning tidigare än under ett kvartals sista månad, utgår med oförändrat belopp, även om tilläggspensionen, invalidunderstödet eller barnbidraget minskas eller upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden infaller. Dyrtydstillägg utgår icke, där tilläggspension, invalidunderstöd eller barnbidrag upphört att utgå, när dyrtydstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Till kostnaderna för i denna lag avsedda dyrtydstillägg bidraga kommuner och landsting med belopp, beträffande tilläggen under tredje och fjärde kvartalen 1942 motsvarande en sjättedel av deras andelar i kostnaderna för under år 1942 utanordnade tilläggspensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, samt i fråga om tilläggen under första och andra kvartalen 1943 motsvarande en femtedel av deras andelar i kostnaderna för under år 1943 utanordnade tilläggspensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Återstående kostnad bestrides av staten.

3 §.

Bestämmelserna i lagarna om folkpensionering och om barnbidrag skola, där ej annat följer av 1 och 2 §§, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtydstillägg som avses i denna lag; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen eller med avseende å fall, som beröra även postverket, åt pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen gemensamt att meddela de närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

C. att riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts genom propositionen framlagda, nedan intagna förslag till

Förordning

om dyrtidstillägg under budgetåret 1942/43 å blindhetsersättningar.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som åtnjuter blindhetsersättning skall under budgetåret 1942/43 av statsmedel erhålla dyrtidstillägg därå med belopp, motsvarande en tredjedel av blindhetsersättningens belopp för budgetåret.

Dyrtidstillägg utbetalas kvartalsvis å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Tillägg, som förfaller till betalning tidigare än under ett kalenderkvartals sista månad, utgår med oförändrat belopp, även om blindhetsersättningen upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden infaller. Dyrtidstillägg utgår icke, där blindhetsersättning upphört att utgå, när dyrtidstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Bestämmelserna i förordningen om blindhetsersättning skola, där ej annat följer av 1 §, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen att meddela de närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1942.

D. att riksdagen måtte

dels medgiva, att det för budgetåret 1942/43 anvisade förslagsanslaget till *Bidrag till folkpensionärer och invalidunderstöd m. m.* må tagas i anspråk till bestridande av kostnaderna under första halvåret 1943 i anledning av de föreslagna ändringarna i lagen om folkpensionering,

dels medgiva, att det för samma budgetår anvisade förslagsanslaget till *Barnbidrag* må tagas i anspråk till bestridande av kostnaderna under första halvåret 1943 i anledning av de föreslagna ändringarna i lagen om barnbidrag,

dels medgiva, att anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal i den avlöningsstat för pensionsstyrelsen, som av riksdagen godkänts att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43, må — därest det skulle visa sig

erforderligt att taga densamma i anspråk för bestridande av kostnaderna för pensionsstyrelsens tekniska omräkning av tilläggs pensionärernas pensioner (invalidunderstöd) — för samma budgetår överskridas med högst 25,000 kronor;

E. att riksdagen måtte för budgetåret 1942/43 anvisa till *Bidrag till dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd* ett förslagsanslag av kronor 48,400,000, till *Dyrtidstillägg å barnbidrag* ett förslagsanslag av kronor 3,820,000, till *Dyrtidstillägg å ersättning åt blinda* ett förslagsanslag av kronor 530,000, samt till *Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar* ett förslagsanslag av kronor 1,450,000; samt

F. att motionerna I: 103, I: 248, I: 249, II: 44, II: 78, II: 113, II: 352, II: 353 och II: 354, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 juni 1942.

På sammansatt stats- och andra lagutskotts vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från statsutskottet: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Torsten Ström*, *Bernhard Nilsson**, *Bäckström*, *Gustaf Iwar Anderson*, *Persson* i Tidaholm, fru *Alvén* och herr *Petersson* i Dahl;

från andra lagutskottet: herrar *Norman*, *Tamm*, *Forslund*, *Holstenson*, *Hage*, fru *Nordgren*, herr *Hagård* och fröken *Hesselgren*.

Reservationer:

1) av herrar *Bernhard Nilsson*, *Tamm* och *Hagård*, vilka ansett att utskottet bort, med bifall till propositionen, hemställa, under

B. att riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts genom propositionen framlagda förslag till lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1942/43 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag; samt under

E. att riksdagen måtte för budgetåret 1942/43 anvisa
 till *Bidrag till dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd* ett förslagsanslag av kronor 47,700,000,
 till *Dyrtidstillägg å barnbidrag* ett förslagsanslag av kronor 3,770,000,
 till *Dyrtidstillägg å ersättning åt blinda* ett förslagsanslag
 av kronor 530,000,
 samt till *Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar* ett förslagsanslag av kronor 1,424,000;

2) av herrar *Pettersson* i Dahl och *Holstenson*, vilka ansett att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Genom den föreliggande propositionen framlägges — — — (lika med utskottet) — — — fyra fixa tillägg måtte utgå.

Såvitt utskottet kunnat finna har emellertid levnadskostnadernas stegring, för vilken dyrtidstilläggen skola utgöra kompensation, skett tämligen likformigt över hela landet. Utskottet kan i detta avseende ansluta sig till departementschefens yttrande i förevarande proposition, då han säger, »att såvitt angår folkpensionärer synas vissa tecken tyda på, att prisstegringarna å av dem nyttjade förnödenheter till sina absoluta tal äro ganska lika i de olika dyrortsgrupperna, varför de till sina belopp, i procent räknade, icke följa pensionstilläggens eller inkomsternas storlek».

Detta uttalande anser sig departementschefen kunna göra på grundval av det material, som samlats av socialstyrelsen genom dess levnadskostnadsundersökningar. Departementschefen anser dock att ifrågavarande material icke lämnar fullt säkra hållpunkter, varför han icke vill taga avgörande hänsyn till detsamma. Utskottet kan för sin del icke hysa samma tvekan som departementschefen på denna punkt, då erfarenheten enligt utskottets mening tydligt pekar i samma riktning som det av socialstyrelsen framlagda siffermaterialet, där socialstyrelsen säger att »i regel har prisstegringen varit större inom de lägre ortsgrupperna än inom de övriga». Det synes därför utskottet uppenbart, att levnadskostnadsstegringen fördelat sig så pass jämnt över hela landet, att eventuella smärre avvikelser icke kunna motivera ett bibehållande av systemet med dyrortsgradering av dyrtidstilläggen på folkpensioner och med dessa jämställda förmåner.

Ett bibehållande av detta system skulle innebära, att pensionärerna inom de båda lägsta dyrortsgrupperna alltjämt komme att missgynnas i jämförelse med pensionärerna inom den högsta dyrortsgruppen. Särskilt starkt skulle denna orättvisa framträda inom den lägsta dyrortsgruppen, emedan de utgående pensionsbeloppen där äro lägst.

Med stöd av vad som ovan anförts anser utskottet det motiverat, att samtliga dyrtidstillägg bliva fixa. Det i propositionen föreslagna beloppet av 35 kr. för varje fixt tillägg finner utskottet skäligt.

Utskottet vill därför hemställa,

A. — — — (lika med utskottet);

B. att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts genom

propositionen framlagda förslag till lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1942/43 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande förslag till lag i ämnet.

L a g

om dyrtidstillägg under budgetåret 1942/43 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggspension, eller invalidunderstöd, skall erhålla dyrtidstillägg därå under budgetåret 1942/43 med 35 kr. för varje kvartal. Den som åtnjuter barnbidrag skall erhålla dyrtidstillägg därå under budgetåret 1942/43 med följande belopp för varje kvartal:

beträffande barnbidrag för ett barn.....	25	kronor
» » » två »	44	»
» » » tre »	62	» 50 öre
» » » varje barn därutöver ytterligare..	12	» 50 » .

Dyrtidstillägg utgår dock icke å pension, understöd eller bidrag, som icke uppgår till 12 kronor för år räknat. Dyrtidstillägg å barnbidrag utgår å det barnbidragsbelopp, som belöper å barnet, innan avdrag för inkomst jämlikt 6 § 2 mom. andra stycket lagen om barnbidrag verkställts.

Dyrtidstillägg utbetalas å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Tillägg, som förfaller till betalning tidigare än under ett kvartals sista månad, utgår med oförändrat belopp, även om tilläggspensionen, invalidunderstödet eller barnbidraget minskas eller upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden infaller. Dyrtidstillägg utgår icke, där tilläggspension, invalidunderstöd eller barnbidrag upphört att utgå, när dyrtidstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Till kostnaderna för i denna lag avsedda dyrtidstillägg bidraga kommuner och landsting med belopp, beträffande tilläggen under tredje och fjärde kvartalen 1942 motsvarande en sjättedel av deras andelar i kostnaderna för under år 1942 utanordnade tilläggspensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, samt i fråga om tilläggen under första och andra kvartalen 1943 motsvarande en sjättedel av deras andelar i kostnaderna för under år 1943 utanordnade tilläggspensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Återstående kostnad bestrides av staten.

3 §.

Bestämmelserna i lagarna om folkpensionering och om barnbidrag skola, där ej annat följer av 1 och 2 §§, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet

beträffande dyrtidstillägg som avses i denna lag; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen eller med avseende å fall, som beröra även postverket, åt pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen gemensamt att meddela de närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

C. — — — (lika med utskottet);

D. — — — (lika med utskottet);

E. att riksdagen måtte för budgetåret 1942/43 anvisa till *Bidrag till dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd ett förslagsanslag* av kronor 54,000,000, till *Dyrtidstillägg å barnbidrag ett förslagsanslag* av kronor 3,940,000, till *Dyrtidstillägg å ersättning åt blinda ett förslagsanslag* av kronor 530,000, samt till *Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar ett förslagsanslag* av kronor 1,459,000; samt

F. att motionerna I: 103, I: 248, I: 249, II: 44, II: 78, II: 113, II: 352, II: 353 och II: 354, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;

3) av herr *Hage*, vilken ansett, att 2 § i lagen om dyrtidstillägg under budgetåret 1942/43 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag bort hava utformats så, att orden »en femtedel» utbyts mot orden »en sjättedel»;

4) av herr *Bäckström*, vilken instämt i den under 1) av herrar *Bernhard Nilsson*, *Tamm* och *Hagård* anförda reservationen utom beträffande fördelningen mellan staten samt kommuner och landsting av kostnaderna för i lagen om dyrtidstillägg under budgetåret 1942/43 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag avsedda dyrtidstillägg, i vilket hänseende han instämt med vad herr *Hage* anför i reservationen under 3);

5) av fröken *Hesselgren*, som ansett, att det stycke å sid. 26 i utskottets utlåtande, som börjar med orden »Utskottet delar» och slutar med orden »fixa tillägg», bort hava följande lydelse:

Utskottet delar den av föredragande departementschefen uttalade uppfattningen, att vissa tecken tyda på, att prisstegringarna å förnödenheter, som nyttjas av folkpensionärer, till sina absoluta tal äro ganska lika i de olika dyrortsgrupperna, varför de till sina belopp, i procent räknade, icke helt följa pensionstilläggens eller inkomsternas storlek. Fog finnes med hänsyn

här till för den uppfattningen, att dyrtidskompensationen för närvarande icke bör lämnas uteslutande genom procentuella tillägg. Å andra sidan kan icke bortses från att med fixa tillägg äro förbundna vissa betydande olägenheter. Härutinnan må särskilt framhållas, att dessa tillägg av praktiska skäl måste utgå med samma belopp, oavsett storleken av den förmån, varå dyrtidstillägg skall beräknas. Efter ingående överbäganden av skilda system för kompensation av dyrtiden har utskottet kommit till den uppfattningen, att det av Kungl. Maj:t föreslagna systemet såsom ett provisorium utgör en i huvudsak godtagbar lösning för budgetåret 1942/43. Det utgör emellertid ej någon tillfredsställande lösning, och torde överbägande av andra åtgärder, som mera tillgodose behovet av en verklig utjämning mellan dyrortsgrupperna, böra till nästa budgetår överbägas. En ökning av de fixa tilläggens antal, som påyrkats i nyssnämnda motioner, torde, som av utskottet ovan framhållits, ej erbjuda någon tillfredsställande lösning. Utskottet kan därför ej tillstyrka dessa motioner. Såsom nedan anføres vill emellertid utskottet såsom en tillfällig åtgärd, för att möta en uppkommen svårighet, föreslå viss ändring av det genom propositionen framlagda förslaget.